

JOHANN FRIEDRICH HERBART (1776. – 1841.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Herbart je jasno uočio slabosti Kantove metafizičke misli. Za njega metafizika nije prijelaz u nedostupni svijet, nego traženje temelja svijetu pojava. On ne trga »stvar u sebi« od svijeta pojava, bitak od privida; »koliko privida, toliko uputa na bitak«. Ne-filozofsko mišljenje ostaje kod nejasnih predodžaba privida, pa je zato potrebno kritički ispitati pojmove koje dobivamo iz svijeta pojava. U razjašnjenju temeljnih pojmova našeg razumijevanja bitka, u otkrivanju pretpostavki koje se tu nalaze, u tome se sastoji zadatak metafizike. Herbart vidi da od pojave, ako je ona pojava nečega, put vodi prema bitku. Time je on nadvladao subjektivistički fenomenalizam i ponovno stekao bitak u njegovoj realnosti.

Naime, Herbart ne uzdiže samo bitak nego i pojedinačno biće. Tu se služi sličnom metodom mišljenja kao i Aristotel: svojim predikatima o svojstvima i oznakama dajemo nosioce i jedinstvo. Te nosioce i jedinstvo ne valja shvatiti tako da je jedno ujedno i mnoštvo. Pojedinačno biće nema mnoga razna svojstva, već je ono jednostavno, i svako biće ima samo jednu- nama nepoznatu - kvalitetu. Mnoštvo svojstava je privid koji nastaje time što se isto biće sastaje s mnogim drugima. Snijeg je, npr., bijel kad ga gleda oko, hladan kad ga dotiče ruka. Herbart zove ta jedinstva bitka realije i u njima opet nalazimo Leibnizove monade i supstancije stare metafizike pred sobom.

Herbart je i pojam »ja« skinuo s transcendentalnog neba. I ja je jedno reale, i pri tom se služi Leibnizovom idejom o monadi duše. Predodžbene mase koje prevladavaju u svijesti percipiraju ono što kao novo pridolazi, i u tome doživljavamo ja, njegovu aktivnost i realnost. Ne postoji čisto ja, nego ono je sjecište niza predodžaba i gledamo samo njihovo sjecište koje onda izgleda kao uvijek isto ja.

Za Herbarta je psihologija nauk o unutarnjim stanjima duše o kojima sve ovisi. Stari pojmovi o moćima duše (*potentiae animae*) su samo apstrakcije i riječi koje ništa ne znače. Stvarne su predodžbe i njihovi pokreti. Time je moguće objasniti sav duševni život. I volja je predodžba, isto tako osjećaj. Prema duhu psihologije asocijacije izvodi Herbart zakonitosti među predodžbama i njihovim kretanjima i razlikuje:

1.spajanje istovrsnih predodžbi;

2. povezivanje istovremenih disparatnih predodžbi;
3. zaprečivanje protivne predodžbe.

Time što Herbart previše naglašava mehanizam asocijacije, postaje njegova psihologija jednostranom, pa onda sve više i upada u determinizam.

Praktična filozofija kod Herbarta stoji pod motom lijepoga. I moral i pedagogika su kog njega estetika. Kritizira Kantovu etiku dužnosti i naglašava kako valja odrediti odakle dolazi vrijednost i dostojanstvo neke zapovijedi. Taj pak temelj nalazi u estetskim sudovima. Etika je nauk o moralnom ukusu. Posljednje ideje stvaranja ukusa su: unutarnja sloboda, savršenstvo, blagonaklonost, pravo, pravičnost.